

УДК 821.111'06–31Барнс.09
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-3/08>

Кравець О. М.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Полякова К. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

МОТИВ ЧОВНА В РОМАНІ ДЖУЛІАНА БАРНСА «ІСТОРІЯ СВІТУ В 10½ РОЗДІЛАХ»

У статті проаналізовано функціонування мотиву човна в романі сучасного британського письменника Джуліана Барнса «Історія світу в 10½ розділах». Визначено, що мотив човна виявляється експліцитно у розділах «Пасажирів без квитків», «Незвані гості», «Та, яка вижила», «Кораблетроця», «Три прості оповідки», «Угору за течією». Виявлено, що мотив човна, який уособлює складний життєвий шлях людини, і загалом, людської цивілізації, відіграє важливу сюжетотвірну функцію в романі: герої подорожують водним простором за допомогою різних плавучих засобів (Ковчег, круїзний лайнер, моторка, фрегат, пліт). В інших розділах твору («Релігійні війни», «Гора», «У дужках», «Проект “Арабат”») мотив човна виражено імпліцитно.

Перший розділ роману, «Пасажирів без квитків», є іронічним «прочитанням» біблійної історії про Потоп і Ноїв ковчег та ключем до розуміння загальної концепції твору. Мотив човна у цьому розділі корелює із мотивами смерті («плавуча в'язниця», «плавуча труна») й спасіння (Ноев Ковчег), асоціюється із міфологічними уявленнями про лімінальний стан (вмирання-відродження бога сонця), що надає йому амбівалентного символічного значення. У другому розділі «Незвані гості» мотив човна також пов'язаний із мотивами спасіння (круїзний лайнер «Свята Єфимія» є алузією на біблійний Ковчег) і смерті (лайнер виявився місцем загибелі пасажирів). Місце прибуття лайнера (місто Кносс) також набуває міфологічних конотацій (лабіринт Мінотавра).

У розділі, «Та, яка вижила», мотив човна по-різному реалізується у реальному та в уявному світах головної героїні. В уявному світі Кетлін Ферріс човен забезпечує їй порятунком від війни на острові (кореляція із Ковчезом: Кет, як Ной, бере з собою на борт пару тварин). Однак у реальному світі човен, який пливе по хвилях у невідомому героїні напрямку, стає місцем її символічної смерті – вона втрачає розум. У п'ятому розділі, «Кораблетроця», мотив човна пов'язано із мотивом чудесного спасіння екіпажу фрегату «Медуза» і філософськими роздумами щодо біблійного сюжету про Потоп. У розділі «Три прості оповідки», у кожній із трьох окремих історій оприявлено свій варіант мотиву човна, який також корелює із мотивами спасіння і смерті («Титанік», «кіт-човен», в'язниця). У розділі «Угору за течією» мотив човна подано ретроспективно і співвіднесено із мотивом смерті (один з акторів гине).

У результаті дослідження засвідчено, що у романі Дж. Барнса мотив човна, який корелює з мотивами спасіння і смерті, функціонує експліцитно або імпліцитно, створюючи міфологічну картину світу твору.

Ключові слова: міфологічний мотив, міфологічна картина світу, роман, літературознавство, Джуліан Барнс.

Постановка проблеми. Проза сучасного британського письменника Джуліана Барнса виявляє характерні для постмодернізму тенденції. Фрагментарність сюжетно-композиційної будови багатьох романів письменника («Історія світу в 10½ розділах», «Папуга Флобера», тощо) відображає постмодерністську недовіру до глобальних ідей, яка призвела до виникнення епістемологічної невпевненості, відсутності конкретних орієн-

тирів пізнання світу, який постає як хаос, тенденцію до дрібнення й реконструкції метанаративів. Дж. Барнс ставить під сумнів авторитет метанаративу історії, виявляє, що вона не може дати відповіді на важливі онтологічні питання щодо сенсу людського буття і, загалом, людської цивілізації. Тож, звернення письменника до міфологічного світогляду й міфологічних структур у романах: «Історія світу в 10½ розділах», «Метроленд»,

«Англія, Англія», «Дивлячись на сонце») є спробою письменника по-іншому подивитися на історію людства і досягнути Всесвіту у всіх його проявах, що зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературна спадщина Дж. Барнса привертає увагу багатьох зарубіжних, вітчизняних і російських дослідників. Науковці аналізують творчість письменника у контексті провідних ідей постмодернізму (Дж. Мартін, О. Дойчик, Н. Велігіна), досліджують особливості тематики, проблематики, стилістики і виявляють жанрову своєрідність текстів автора (М. Мозлі, М. Пейтмен, Ф. Голмс). Літературознавці також застосовують культурологічний і біографічний методи аналізу (П. Шилдс, В. Гвінері). Продуктивними є історичний і компаративістський підходи до вивчення творчості письменника (М. Бахтіна, Є. Колодінська, Н. Владимірова, О. Месянжинова), герменевтичний (Д. Радченко, О. Тупахіна).

Постановка завдання. Однак у науково-критичному дискурсі недостатньо праць, присвячених системному вивченню саме міфологічної складової у творах Дж. Барнса, а також відсутні дослідження, присвячені ґрунтовному вивченню міфологічного мотиву човна у романі Дж. Барнса «Історія світу в 10½ розділах».

Метою статті є виявлення і аналіз одного з провідних мотивів роману Дж. Барнса «Історія світу в 10½ розділах». **Об'єктом** дослідження є роман Дж. Барнса «Історія світу в 10½ розділах» (1989). **Предметом** дослідження є мотив човна у творі Дж. Барнса «Історія світу в 10½ розділах».

Виклад основного матеріалу. «Історія світу в 10½ розділах» (1989) є одним із найвідоміших і найбільш знакових романів Дж. Барнса, який викликав дискусії у літературознавчих колах. Сюжетно-композиційна структура роману є доволі нестандартною: твір складається з десяти новел і одного розділу-«інтермедії». Ця художня особливість стала причиною наукових суперечок стосовно визначення його жанрової приналежності: дослідники розглядають «Історію світу...» або як роман, або як збірку новел. На нашу думку, низка провідних мотивів, що надає розділам єдності, є одним із чинників, що зумовлює визначення «Історії світу...» як роману. Одним із основних мотивів, що виявляється майже в усіх розділах твору, є мотив човна. Найбільш повно реалізація мотиву човна проявляється у розділах роману «Пасажири без квитків», «Незвані гості», «Та, яка вижила», «Кораблетроща», «Три прості оповідки», «Угору за течією».

Перший розділ твору, «Пасажири без квитків», є іронічним «прочитанням» біблійної історії про Потоп і Ноїв ковчег та ключем до розуміння підтексту наступних розділів і загальної концепції роману. У першому розділі оповідь ведеться від особи черв'яка-шашіля. Зі слів цього оповідача, Ной постає фанатичним тираном, а його сім'я – купою розбещених, жадібних до різних насолод егоїстів.

Образ Ковчегу є амбівалентним, адже первинним його призначенням було спасіння живих істот. Однак через примхи Ноевої родини корабель став місцем страждань і загибелі багатьох тварин. Тож, Ковчег, що описується як невелика флотилія, постає як «плавуча в'язниця», «плавуча труна», тобто як темний, закритий, тісний і сповнений смороду простір, що асоціюється із міфологічним місцем символічної смерті персонажів. Образ човна у міфології пов'язується з лімінальним станом, зі смертю та зі спасінням. Зокрема, згідно міфологічних уявлень, за допомогою човна душі померлих потрапляють до потойбічного світу, міфологічний цикл вмирання-відродження бога сонця, відтворює процес його повернення з потойбіччя саме у човні. У цьому розділі дрейф корабля у бурхливому і небезпечному морі, з поганим керманічем (Адмірал Ной не вмів як слід керувати Ковчегом) уособлює складний життєвий шлях людини, і загалом, людської цивілізації.

У другому розділі «Незвані гості» круїзний лайнер «Свята Єфимія», який прямує до грецького міста Кносс, із затишного притулку для відпочинку (алюзія на біблійний Ковчег) перетворюється на місце загибелі пасажирів. Мотив човна знову асоціюється зі смертю, причому, як духовною (головний персонаж, Франклін Г'юз – журналіст і гід, стає одним із заручників терористів, зраджує власні принципи і гине як особистість, перетворившись зі спасителя на речника вбивць), так і фізичною (терористи розстрілюють майже всіх пасажирів лайнеру). Місце прибуття лайнера, місто Кносс, також набуває міфологічних конотацій, оскільки там, згідно давньогрецької міфології, знаходиться лабіринт Мінотавра, якому щорічно приносили в жертву афінських юнаків та дівчат. Відповідно, пасажири лайнеру асоціюються з жертвами, яких доставляли у Кносс на кораблі.

Імплицитні відсилки до біблійного сюжету про Ноїв ковчег також наявні у цьому розділі. Головний герой, спостерігаючи за людьми, які піднімаються на борт лайнера «Свята Єфимія», іронічно підмічає: «Усякій тварі по парі» [1, с. 56]. Знову вини-

кає і образ човна у стані дрейфу: «І хто <...> керує кораблем, який <...> ходить повільними, широкими колами?» [1, с. 56]. Відсутність керування, загубленість у морському просторі знову асоціюється із слабкістю і безпорадністю людини у ворожому і невідомому світі. Таким чином, у цьому розділі мотив човна набуває міфологічних конотацій і корелює з мотивами смерті і спасіння.

У розділі «Релігійні війни» мотив човна, на відміну від попередніх частин роману, виявляється імпліцитно. У цій частині твору йдеться про абсурдний суд над шашелями, що «підточили» трон єпископа у церкві невеликого французького містечка Маміроль Безансонської єпархії. Єпископ впав і увередився розумом. Божевілля персонажа є символічним: хисткість його фізичного і психічного стану є відображенням хисткості духовного вчення. Мотив човна знову опосередковано виникає у дискусії щодо присутності шашелів на Ковчезі: мамірольці вважали, що черва не могла подорожувати на ньому: «Як Господь у віковичний своїй мудрості пустив би на корабель твар, чиї щоденні звички могли призвести до кораблетрощі й лютої загибелі і людей, і всіх Божих створінь?.. Із чого виснувати можемо, що шашіль на Ковчезі присутня не була» [1, с. 84]. У цій промові мамірольців Ковчег постає сакральним місцем, що має принести порятунок. До того ж, судно асоціюється з безпечним притулком у бурхливому морі життя, саме тому воно вважається давнім християнським символом церкви.

Події четвертого розділу, «Та, яка вижила», сконцентровано навколо образу Кетлін Ферріс, яка захворіла на параною. З дитинства чутлива до природи і страждань живих істот, вона важко переживає будь-які екологічні катастрофи. Тварини були єдиною розрадою у житті жінки, адже шлюб не приніс їй сімейного щастя. Після аварії на Чорнобильській АЕС Кетлін намагається врятуватися від радіації і ядерної війни, що, на її думку, невдовзі почнеться. Узавши з собою kota і кішку, жінка тікає з міста на моторці.

Мотив човна у цьому розділі виражений експліцитно, по-різному реалізуючись у реальному та в уявному світах головної героїні. У реальності втеча Кет не мала успіху: жінку знайшли десь «за сотню миль на схід від Дарвіна» [1, с. 124], де вона плавала колами, і відправили до психіатричної лікарні. У своїх галюцинаціях Кет пережила довгий дрейф у відкритому морі і, врешті-решт, опинилася на безлюдному острові. В уявному світі героїні човен приносить їй порятунок, оскільки доставляє на острів, де вона може сховатися від війни та циві-

лізації. Тож, образ човна набуває символічних рис Ковчегу: Кет, як Ной, бере з собою на борт пару тварин. Однак, у реальному світі човен, який пливе по хвилях у невідомому героїні напрямку, стає місцем її символічної смерті – вона втрачає розум. Божевілля героїні асоціюється зі смертю, адже позначає загибель її особистості.

П'ятий розділ, «Кораблетроща», складається з двох частин. У першій розповідається про страшну долю і чудесне спасіння екіпажу фрегату «Медуза», який внаслідок кораблетрощі змушений був рятуватися на замалому для великої кількості людей плоті й дрейфувати у відкритому морі, сподіваючись на порятунок. Друга частина присвячена роздумам автора про роль катастрофи у мистецтві і про картину живописця Жеріко «Пліт “Медузи”», а саме: про історію її створення, про те, що саме на ній зображено, і чому художник обрав саме такий варіант втілення сюжету на полотні. Мотив човна в цьому розділі виявляється амбівалентним: пліт, що мав урятувати людей, став для більшості з них місцем агонії, моральних і фізичних страждань, загибелі. У частині, що містить роздуми про картину Жеріко, мотив човна реалізується опосередковано. У філософських роздумах про тенденції у мистецтві автор звертається і до провідного образу Ковчегу. Він аналізує те, яким чином митці у своїх працях відтворюють історію Ноя, і відзначає традицію, яку заклав митець Відродження Мікеланджело і продовжили інші художники: концентруватися на зображенні «приречених, а не на спасених» [1, с. 155]. Таким чином, митці починають більше цікавитися долею і станом приречених до загибелі, втілюють у картинах мотив відсутності порятунку, втрати надії на спасіння.

Шостий розділ, «Гора», розповідає історію життя фанатичної прочанки Аманди Фергюссон, яка вирішила зійти на гору Арарат, де мав осісти Ноев ковчег, і помолитися за спасіння душі свого батька-атеїста. Мотив човна у цьому розділі виражений імпліцитно: наче відлуння з попереднього розділу, згадується картина Жеріко «Пліт “Медузи”», Аманда шукає на Арараті сліди Ковчегу. Мета героїні – знайти святиню і забезпечити спасіння свого батька, але, натомість, вона знаходить власну смерть.

Сьомий розділ, «Три прості оповідки», який розділено на три окремі історії з різними героями і сюжетами, поєднує в єдине ціле мотив човна. Перша частина розділу повістує про визначну подію в житті старого Лоренса Біслі, якому пощастило врятуватися з потопуючого «Титаніка». Корабель стає для пасажирів труною, але,

водночас, човнами є і рятувальні шлюпки, на яких з приреченого судна тікають ті, кому судилося вижити, і серед них – головний герой, що перевдягнувся в жіночий одяг заради спасіння. Надалі «Історія порятунку» дублюється в пародійному аспекті: Лоренс Біслі хоче взяти участь у зйомках фільму про катастрофу «Титаніка» і, незважаючи на заборону режисера, проникає на палубу бутафорського судна разом із масовкою. Однак хитрість Біслі помічають і виводять його зі знімального майданчика, так йому вдруге за життя вдалося «урятуватися» з «Титаніка».

У другій частині розділу подано біблійну історію пророка Йони, який провів три дні у череві кита через те, що відмовився нести мешканцям міста Ніневії пророцтво про майбутнє Боже покарання. Мотив човна виражено імпліцитно: функцію човна виконує кит, опис його черева як темного, сирого, тісного й повного смороду місця перегукується з описом Ковчегу з першого розділу роману. Як і Ковчег, Кит асоціюється з плавучою труною і в'язницею, як і Ковчег, він «дрейфує» у водному просторі. Кит рятує Йону від загибелі у відкритому морі, таким чином, черево кита виявляється місцем його символічної смерті, спокути провини перед Богом й переродження. Мотив «кита-човна» акцентується оповіддю про матроса Джеймса Бартлі, якого проковтнув кашалот, але врятували матроси рибачького судна «Східна зоря».

Події третьої частини розділу пов'язані з круїзним лайнером «Сент-Луїс», на якому з Німеччини перед початком Другої світової війни тікають 937 євреїв. Втеча лайнером мала забезпечити їм спасіння від переслідувань нацистського режиму, але невдовзі виявилось, що жодна країна не приймає біженців. Таким чином, судно, яке було для євреїв надією на спасіння, перетворилося на в'язницю, подальша доля цих людей склалася по-різному. Мотив човна у цій частині проявляється експліцитно і корелюється одночасно зі спасінням і зі смертю.

Восьмий розділ, «Угору за течією», є взірцем експериментів Дж. Барнса з жанровою формою твору і являє собою низку листів, які головний герой, кіноактор Чарлі, надсилає своїй коханій. Чарлі разом із знімальною групою занурюється у джунглі і зупиняється у таборі поряд із племенем туземців, щоб провести зйомки фільму про життя двох ченців. Однак під час зйомок трапляється нещасний випадок, і Чарлі зі своїм другом Меттом опиняється на некерованому плоті в бурхливій річці. Туземці, що мали допомагати

акторам, не прийшли на допомогу, і Метт загинув. Зазначимо, що сучасність у цьому розділі тісно пов'язана з минулим: фільм, у якому знімалися Чарлі і Метт, був заснований на реальних подіях. Головними героями фільму були два ченці-місіонери – Фермен і Антоніо. У баченні туземців, актори злилися зі своїми ролями, тож, як припустив Чарлі, вони, знаючи, що насправді трапилося з ченцями двісті років тому, вирішили або з точністю відтворити події минулого, або вбити того з ченців, хто ворожо ставився до індіанців. Тож, в історії ченців Фермена і Антоніо двохсотрічної давності мотив човна так само знаходить свій прояв і асоціюється зі смертю.

«У дужках» («Parenthesis», або «Интермедия» у російському перекладі) – маленький за обсягом розділ твору, який не входить до загального переліку розділів, подано як філософські роздуми. Російський варіант перекладу заголовку («Интермедия») відбиває специфіку розділу, який постає в якості своєрідної з'єднуючої ланки між діями основної «драми». Мотив човна у цьому розділі проявляється імпліцитно: у згадках про Колумба, а також у роздумах про літературне мистецтво. Образ письменника порівнюється з керманічем корабля, а його творіння – із некерованим човном: «Якщо письменник відчуває спокусу повчати, то йому варто уявити морського капітана в парадній формі, який бачить, що насувається шторм <...>, капітан може переконувати не лише себе, а й деяких пасажирів – тільки от чи впливе їхній хисткий світ кудись, залежить не від нього, а від шалених вітрів і похмурих припливів, від айсбергів і стрімких рифів у несподіваних місцях» [1, с. 248].

Дев'ятий розділ, «Проект “Арапат”», повістує про історію Спайка Тігглера, мандрівника і авіатора, який долучився до космічного проекту «Меркурій» і опинився на Місяці, де нібито почув голос Бога, що велів йому відшукати Ковчег. Мотив човна у цій новелі виражений імпліцитно: головною метою героїв є пошук міфічного човна, що стає для Спайка спасінням, адже надає його життю сенс і пошану громадськості.

Десятий розділ, «Сон», який є заключним, зображує образ «осучасненого» Раю, в якому герой прокидається після власної загибелі, обставини якої не викриваються. Усі його бажання виконуються, він досягає найкращих результатів у будь-якій справі, але, врешті-решт, відчуває сум і нудьгу: існування здається йому одноманітним. Наприкінці новели герой дізнається, що після довгих років, а іноді й тисячоліть усі мешканці Раю обирають нову смерть. Тож, життя видається

удавано ідеальним для людини, тому і мотив човна як уособлення бурхливої долі людини у цьому розділі відсутній.

Висновки і пропозиції. Отже, провідний мотив, що виявляється майже в усіх розділах роману Джуліана Барнса «Історія світу в 10½ розділах» твору, є мотив човна, який набуває міфологічних конотацій. Мотив човна виявляється експліцитно у розділах роману «Пасажири без квитків», «Незвані гості», «Та, яка вижила», «Кораблетроща», «Три прості оповідки», «Угору за течією». Мотив човна, який уособлює складний життєвий шлях людини, і загалом, людської цивілізації, відіграє важливу сюжетотвірну функцію в романі: герої подорожують водним простором за допомогою різних плавучих засобів (Ковчег, круїзний лайнер, моторка, фрегат, пліт). В інших розділах твору («Релігійні війни», «Гора», «У дужках», «Проект “Арабат”») мотив човна виражено імпліцитно.

Перший розділ роману, «Пасажири без квитків», є іронічним «прочитанням» біблійної історії про Потоп і Ноїв ковчег та ключем до розуміння загальної концепції твору. Мотив човна у цьому розділі корелює із мотивами смерті («плавуча в'язниця», «плавуча труна») й спасіння (Ноев Ковчег), асоціюється із міфологічними уявленнями про лімінальний стан (вмирання-відродження бога сонця), що надає йому амбівалентного символічного значення.

У другому розділі «Незвані гості» мотив човна також пов'язаний із мотивами спасіння (круїзний лайнер «Свята Єфимія» є алюзією на біблійний Ковчег) і смерті, причому, як духовною (головний персонаж, журналіст і гід Франклін Г'юз, зраджує власні принципи і гине як особистість, перетворившись зі спасителя на речника вбивць), так і фізичною (терористи розстрілюють майже всіх пасажирів лайнеру). Місце прибуття лайнера (місто Кнос) також набуває міфологічних конотацій (лабіринт Мінотавра).

Мотив човна по-різному реалізується у розділі «Та, яка вижила». В уявному світі Кетлін Ферріс човен забезпечує їй порятунок від війни на острові (кореляція із Ковчегом: Кет, як Ной, бере з собою на борт пару тварин). Однак у реальному світі човен, який пливе по хвилях у невідомому героїні

напряму, стає місцем її символічної смерті – вона втрачає розум.

У п'ятому розділі, «Кораблетроща», мотив човна пов'язано із мотивом чудесного спасіння екіпажу фрегату «Медуза» і філософськими роздумами щодо біблійного сюжету про Потоп. У розділі «Три прості оповідки», у кожній із трьох окремих історій оприявлено свій варіант мотиву човна. У першій історії мотив човна корелює з мотивом спасіння головного персонажа, Лоренса Біслі, з тонучого «Титаніка». Проблему міфологізації історії висвітлено в іронічному дискурсі: суспільна думка перетворила головного персонажа Біслі на героя. У другій частині також виявляється взаємодія міфу і історії: чудесне спасіння матроса Бартлі, якого проковтнув кашалот, корелює з біблійним сюжетом про пророка Йону. Човен у цій «оповідці» знову виступає місцем символічної смерті, а також внутрішнього переродження героя. У третій частині розділу круїзний лайнер «Сент-Луїс» виявився плавучою в'язницею для євреїв, що сподівалися урятуватися від нацистського режиму.

У розділі «Угору за течією» мотив човна подано ретроспективно і співвіднесено із мотивом смерті. Актори під час зйомок потрапляють у таку саму ситуацію, яка сталася з їхніми героями двісті років тому, і опиняються у бурхливій річці на некерованому плоті, внаслідок чого один з акторів гине.

В інших розділах роману («Релігійні війни», «Гора», «У дужках», «Проект “Арабат”») мотив човна виражено імпліцитно. У розділах «Гора» і «Проект “Арабат”» героїня першого розділу гине на горі у пошуках Ковчега, герой останнього присвятив життя пошукам Ковчега. В «Релігійних війнах» Ковчег згадується як сакральне місце.

У розділі «У дужках» доля письменника порівнюється з долею капітана некерованого судна. В останньому розділі роману, «Сон», мотив човна відсутній: герой помирає і опиняється у Раю, його шлях скінчений, паралель між людиною і кораблем у бурхливому морі життя більше не є актуальною.

Перспективу дослідження вбачаємо у подальшому вивченні міфологічного підґрунтя романів Дж. Барнса, що поглибить розуміння специфіки художнього світу творів письменника.

Список літератури:

1. Барнс Дж. Історія світу в 10½ розділах / Джуліан Барнс; перекл. з англ. Г. Яновської. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 352 с.
2. Бахтина М. А. Интерпретация исторического в творчестве Дж. Барнса (романы «История мира в 10½ главах», «Англия, Англия», «Предчувствие конца») : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья» / М. А. Бахтина. Воронеж, 2013. 24 с.

3. Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств / Дмитрий Владимирович Затонский. Х. : Фолио; М. : ООО «Издательство АСТ», 2000. 256 с.
4. Западное литературоведение XX века: Энциклопедия; М., Intrada, 2004. 560 с.
5. Кэмпбелл Д. Тысячеликий герой. The Hero with thousand faces / пер. с англ. А. П. Хомик. К., М. : Ваклер; Рефл-бук; АСТ, 1997. 384 с.
6. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа. Режим доступа до видання: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Literat/melet1/
7. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 1 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К. : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
8. Лотман Ю., Минц З., Мелетинский Е. Литература и мифы / Мифы народов мира; Энциклопедия. М., 1980. Т. 1. С. 220–226.
9. Муратова Я. Ю. Мифопоэтика в современном английском романе: Дж. Барнс, А. Байет, Дж. Фаулз : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья» / Я. Ю. Муратова. М., 1999. 27 с.
10. Руднев В. П. Словарь культуры XX века / В. П. Руднев. М. : Аграф, 1999. 384 с.
11. Тупахіна О. В. Поетика постмодерністської притчі у творчості Джуліана Барнса : автореф. дис. на здобуття вч. ступ. канд. філол. наук: спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн» / О. В. Тупахіна; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2007. 22 с.

Kravets O. M., Poliakova K. O. A MOTIF OF A BOAT IN THE JULIAN BARNES'S NOVEL "A HISTORY OF THE WORLD IN 10½ CHAPTERS"

The article is devoted to the analysis of functioning of a motif of the boat in Julian Barnes's novel "A History of the World in 10½ Chapters". It's defined that a motif of the boat is revealed explicitly in such chapters of the novel as "The Stowaway", "The Visitors", "The Survivor", "Shipwreck", "Three Simple Stories", "Upstream!". The motif of the boat, which represents a hard way through the man's life and the life of the human civilization overall, is detected to play an important part in making plot in the work: characters travel through the water space by different types of craft (the Ark, a cruise ship, a motorboat, a frigate, a raft). A motif of the boat appears implicitly in other chapters of the novel ("The Wars of Religion", "The Mountain", "Parenthesis", "Project Ararat").

The first chapter of the novel, "The Stowaway", is an ironic interpretation of the biblical myth about the Flood and Noah's Ark. It is a key to understanding a general concept of the novel. In this chapter a motif of the boat correlates with motifs of death ("prison ship", "coffin ship") and salvation (Noah's Ark) and is associated with mythological ideas of liminal state (dying-and-rising deity), thereby it has an ambivalent symbolic meaning. In the second chapter, "The Visitors", a motif of the boat is also related with motifs of salvation (the cruise ship "Saint Euphemia" is an allusion to the Noah's Ark) and death (the ship has appeared to be the place of death for its passengers). The ship place of destination (Knossos) also gains mythological connotations (the Labyrinth where Minotaur lived).

In the chapter "The Survivor" a motif of the boat is presented differently in the real world and imagination of the protagonist. In the Kathleen Ferris's imagination, the boat provides her a salvation from war and gets her to a safe island (there is a correlation with the Noah's Ark: Kathleen takes to the motorboat a couple of animals, like Noah did). However, in reality the boat, which sails in the unknown direction, becomes a place of her symbolic death – she lost her mind. In the fifth chapter, "Shipwreck", a motif of the boat is associated with a motif of the wonderful salvation which happened to the crew of the frigate "Medusa" and philosophical discussion about the biblical story of the Flood and its reflection in art. In the chapter "Three Simple Stories" a motif of the boat is showed differently in every story and is also related with motifs of salvation and death ("Titanic", a whale which replaces a boat, a cruise liner which turns into a prison ship). In the chapter "Upstream!" a motif of the boat is showed retrospectively and associated with a motif of death (one of the actors dies).

As the result, it's affirmed that in the Julian Barnes's novel a motif of the boat, which correlates with motifs of salvation and death, functions explicitly or implicitly and creates a mythological view of the world.

Key words: *mythological motif, mythological view of the world, novel, literary criticism, Julian Barnes.*